

Andrzej SULIBORSKI

Katedra Geografii Regionalnej i Społecznej
Uniwersytet Łódzki

GENEZA KOŁOKWIUM, JEGO ORGANIZACJA I EFEKTY POZNAWCZE

1. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE ORGANIZACJI KOŁOKWIÓW

Głównym motywem skłaniającym nas do organizacji spotkań i dyskusji, poświęconych refleksji teoretycznej i metodologicznej w geografii, była troska o miejsce naszej dyscypliny w systemie nauk. Miejsce to jest zawsze postrzegane przez pryzmat mocnych podstaw teoretycznych uzasadniających logiczny sens dyscypliny oraz rozwiązywane przez nią problemy badawcze, istotne dla nauki oraz praktyki społeczno-gospodarczej.

Stawialiśmy tezę, że nasza słabość w stosunku do nauk pokrewnych zarówno przyrodniczych, jak i humanistycznych, wynika m.in. z niskiego zaawansowania teoretyczno-metodologicznego badań geograficznych, słabej absorpcji nowych nurtów poznawczych rozwijających się w geografii światowej oraz niskiej świadomości teoretyczno-metodologicznej większości osób uprawiających tę dyscyplinę. Tezę tę uzasadniały następujące fakty:

a. Program studiów geograficznych, w którym bardzo mało miejsca poświęcono na przedmioty stanowiące podstawę wszelkich badań naukowych (logika, filozofia, metodologia nauki, historia myśli geograficznej, itp.) lub w ogóle ich brak,

b. Stosunkowo niewielka liczba prac naukowych zajmujących się pogłębioną analizą lub rozwojem nurtów poznawczych funkcjonujących w przeszłości i aktualnie w geografii, które są rozproszone w różnych czasopismach bądź opublikowane w postaci kilku monografii naukowych,

c. Brak polskiego czasopisma geograficznego poświęconego problematyce filozoficznej i teoretyczno-metodologicznej. Funkcję taką, w znacznej mierze spełniał kiedyś ukazujący się od końca lat 50. do roku 1990 *Przeгляд Zagranicznej Literatury Geograficznej* wydawany przez Instytut Geo-

grafii PAN. W kolejnych tomach problemowych zamieszczano ważne dla postępu metodologicznego w geografii artykuły z literatury zagranicznej przetłumaczone na język polski oraz opracowania badaczy polskich, najczęściej redaktora tomu, związane z poruszaną problematyką.

d. Skupianie się geografów przede wszystkim na bezrefleksyjnych badaniach empirycznych, najczęściej potwierdzających znane od dawna prawdy, nie wnoszące nic do istniejącej już wiedzy, poza opisem kolejnych faktów. Notoryczny brak umieszczania prowadzonych analiz w szerszym kontekście poznawczo-teoretycznym stał się cechą znamioną, co budzi często uzasadnione obawy o ich merytoryczny sens, pomijając podniesienie własnej statystyki publikacyjnej. Pojawiający się w niektórych kręgach geografów pogląd, że badania teoretyczno-metodologiczne nie są badaniami, dowodzi tylko słabej świadomości roli podstaw filozoficznych oraz sensu teorii i metodologii w rozwoju nauki.

e. Konferencje poświęcone refleksji teoretyczno-metodologicznej odbywały się okazjonalnie (Osieczna, Rydzyna, Zakopane, Słubice) i budziły zainteresowanie bardzo wąskiej grupy badaczy średniego i starszego pokolenia, najczęściej zresztą tych samych. Mimo że wyniki tych spotkań w większości były publikowane w postaci monograficznej, nie znajdowały szerszego odzewu w całym środowisku geografów. Potwierdzeniem tego jest brak recenzji opublikowanych monografii teoretyczno-metodologicznych zarówno tych pokonferencyjnych, jak i autorskich w czasopismach geograficznych oraz publicznej dyskusji. Wszystko to przekłada się na stosunkowo nikły wpływ omawianych tam idei i problemów na tematykę i metodologię podejmowanych prac badawczych.

f. Zanik na łamach czołowych polskich czasopism geograficznych dyskusji i polemik nad istotnymi dla rozwoju teoretyczno-metodologicznego geografii ideami i problemami badawczymi, które przedstawiają twórczą krytykę naukową. Ukazujące się artykuły, jak i – przede wszystkim – monografie naukowe poświęcone fundamentalnym podstawom teoretyczno-metodologicznym naszej nauki przechodzą bez echa lub, co najwyżej, kwitowane są kurtuazyjnymi recenzjami. Dyskusje zaś i krytyki są zawsze źródłem fermentu naukowego i *conditio sine qua non* rozwoju każdej dyscypliny naukowej,

g. Brak stałego forum, gdzie spotkać się mogą geografowie prezentujący różne orientacje filozoficzno-teoretyczne oraz nurty badawcze i przeprowadzić swobodną, nieskrępowaną wymianę myśli dotyczącą podstaw teoretyczno-metodologicznych i perspektywicznych kierunków rozwoju geografii.

Tezę naszą o marginalizacji problematyki teoretyczno-metodologicznej w procesach badawczych polskich geografów, poza wyszczególnionymi wyżej stwierdzeniami, potwierdza również fakt niedostrzegania przez samych geografów teorii i metodologii geografii jako podstawowej dziedziny rozwoju myśli geograficznej. W monumentalnym dziele pt. *Historia*

Geografii Polskiej, wydanym w 2008 r. przez PWN (red. A. Jackowski, S. Liszewski, A. Richling), wśród głównych kierunków badań nie wymienia się teorii i metodologii geografii, tak jak gdyby Polska geografia nie miała w tym zakresie żadnego dorobku, a w kraju nie było badaczy zajmujących się tą problematyką, którzy wnieśli istotny wkład w rozwój geografii polskiej i światowej.

Uznaliśmy zatem, że zorganizowanie cyklu kolokwium, które staną się stałym forum dyskusji o istocie geografii, może choć w części zmienić świadomość osób uprawiających naszą naukę i podnieść pozycję geografii w konkurencji z innymi dyscyplinami. Potrzeba wzmocnienia pozycji geografii jest stale aktualna w świetle istniejącej sytuacji, w której różne nauki coraz częściej zajmują się problematyką środowiska geograficznego, czyniąc je w części polem swoich badań. Sama przestrzeń, jako istotny atrybut ludzkiego życia lub też zmienna wyjaśniająca szereg zjawisk społeczno-gospodarczych, bądź relacje człowieka ze środowiskiem przestały być już domeną badań geograficznych. Geografia, aby wnosić nowe treści poznawcze i zachować tożsamość przedmiotową, musi znacznie wzmocnić swoje podstawy teoretyczne oraz metodologiczne.

2. CELE GŁÓWNE CYKLU KOLOKWIIÓW

Przygotowując nasze spotkania, w trakcie licznych spotkań i dyskusji, sformułowaliśmy cztery podstawowe cele, które stanowiły swego rodzaju drogowskazy ukierunkowujące teksty wypowiedzi i dyskusję, bez względu na to jaki był temat kolokwium. Celami tymi były:

- dyskusja i wymiana poglądów nad problemami aktualnymi, nurtującymi współczesną geografję polską – jej dylematami pojęciowymi, nowymi pytaniami, które formułuje i stara się na nie odpowiadać, kierunkami poszukiwań pól badawczych – odmiennych od tradycyjnych,
- określenie stosunku geografii do innych nauk i relacji między tymi naukami a geografją,
- identyfikacja wpływu badań geograficznych i geografów na kształtowanie rzeczywistości, w której żyjemy, zwłaszcza w dziedzinie organizacji i wytwarzania środowiska geograficznego,
- wywołanie u uczestników głębszej refleksji nad opisywaną przez geografję naturą rzeczywistości, nowych treści i sensów tych opisów oraz ich roli w jej poznaniu.

Uważaliśmy, że pierwszą refleksją, którą powinniśmy uczynić, jest zaduma nad podstawowymi kategoriami geograficznymi, których rozumienie i interpretacja uległy zasadniczym zmianom od czasu, kiedy sformułowali je nasi antenaci. Uzmysłowanie sobie ewolucji znaczeń tych kategorii oraz różnic we współczesnym ich rozumieniu przez samych geografów, a także przedstawicieli innych nauk, miało być jednym z zasadniczych celów naszych spotkań.

Zakładaliśmy, że kolokwia, dzięki swobodnej wymianie myśli badaczy o różnych orientacjach teoretycznych oraz odmiennym doświadczeniu badawczym (starsi i młodszy), mogą nam wszystkim pomóc w poszukiwaniu wspólnych odpowiedzi na fundamentalne pytania nurtujące geografów od wielu dziesiątków lat, a także pozwolą na sformułowanie nowych pytań badawczych, które poszerzą horyzonty naszego myślenia.

3. ORGANIZACJA KOLOKWIÓW

Twórcami koncepcji merytoryczno-organizacyjnej kolokwiów byli, poza piszącym te słowa, profesorowie Krystyna Rembowska z Uniwersytetu Łódzkiego i Wiesław Maik, wówczas profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pierwsze, robocze spotkanie organizatorów odbyło się już w roku 2002. Ustalono wówczas, że projektowane fora dyskusyjne nazywać się będą „kolokwiami” i poświęcone będą „Podstawowym ideom i koncepcjom w geografii”. Poszczególne idee i koncepcje geograficzne, które z punktu widzenia organizatorów uznano za ważne dla naszej nauki, stały się przedmiotem obrad kolejnych kolokwiów, a później także tytułami wydanych monografii.

Stroną organizacyjną spotkań zajmowały się dwie jednostki uczelniane: Zakład Badań Społecznych i Regionalnych Uniwersytetu Łódzkiego przekształcony później w Katedrę Geografii Regionalnej i Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego oraz Zakład Geografii Społecznej i Turystyki UMK, a po zmianie miejsca pracy przez profesora Wiesława Maika Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy¹. Miejscem odbywania kolokwiów były na przemian Toruń i Łódź, a później Łódź i Bydgoszcz.

Przewidywano, że uczestnikami kolokwiów będą naukowcy polscy, reprezentujący fizyczną i społeczno-ekonomiczną stronę geografii oraz interesujący się jej rozwojem teoretycznym i metodologicznym, w liczbie nie większej niż 30–40 osób, ze względu na możliwość efektywnej dyskusji.

Konwersatoria strukturalnie miały się składać z części referatowej (do 30 minut) oraz równoprawnej, w znaczeniu poświęconego czasu, części dyskusyjnej. Do napisania referatów staraliśmy się zaprosić osoby, które są autorytetami w danej problematyce, lub osoby, które swoimi pracami wniosły już istotny wkład teoretyczno-metodologiczny do naszej dyscypli-

¹ W tym miejscu dziękuję wszystkim kolegom czynnie uczestniczącym w przygotowaniu naszych spotkań, a później w opracowaniu monografii, z Torunia, Łodzi i Bydgoszczy, bez pracy których nie byłoby możliwe ich odbycie i wydanie dzieł w postaci tomów monografii. Byli to: dr hab. Marcin Wójcik, doktorzy: Anita Kula-wiak, Paulina Tobiasz-Lis, Karolina Dmochowska-Dudek, Danuta Walkiewicz, wszyscy z Katedry Geografii Regionalnej i Społecznej UŁ oraz koledzy z Torunia i Bydgoszczy: dr hab. D. Sokołowski, dr R. Jaroszevska-Brudnicka, dr R. Brudnicki, dr W. Gierańczyk, mgr M. Maik.

ny. Wychodząc z założenia, że w dyskusjach i sporach metodologicznych zmienia się opcja widzenia różnych problemów oraz rodzą się nowe pomysły badawcze czy też koncepcje teoretyczne, założyliśmy że dyskusja miała stanowić istotną częścią konwersatorium, a padające w niej stwierdzenia będą rejestrowane. Dorobek każdego konwersatorium w postaci referatów i dyskusji, po jej autoryzacji, miały stanowić punkt wyjścia publikacji o charakterze monografii naukowej redagowanej wspólnie i sygnowanej przez uczelnie i obie jednostki organizujące spotkania.

Inauguracja cyklu kolokwiów miała nastąpić w Uniwersytecie Łódzkim w roku 2003, jednak z powodu trudności finansowych i organizacyjnych została ona przełożona na rok 2004 i odbyła się w Toruniu na UMK. Ostatnie spotkanie, odbyło się w 2012 r. w Łodzi i poświęcono je ocenie polskiej geografii po konferencji w Rydzynie.

4. DOROBEK FORMALNY I POZNAWCZY KOLOKWIÓW

Trudno mi, jako jednemu z organizatorów tych spotkań, ocenić dorobek formalny i merytoryczny w sposób obiektywny, natomiast wiem, co nam się udało, a co nie, co było jakimś sukcesem, a co pewną porażką i jakie były tego przyczyny. Ocena ma zatem charakter pewnej krótkiej refleksji, a nie pogłębionej analizy naszych dokonań.

Tę refleksję trzeba zacząć od przedstawienia dorobku formalnego naszych kolokwiów. Wzięło w nich udział kilkuset pracowników naukowych reprezentujących następujące uczelnie: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Akademię Pomorską w Słupsku.

Jedno z dziewięciu kolokwiów, zatytułowane: *Człowiek, środowisko, miejsce* odbyło się wraz z obchodami jubileuszu 70-lecia urodzin prof. Wiesława Maika w roku 2011. Z kolokwium, na którym wygłoszono 18 referatów, nie ukazała się osobna publikacja a tylko dwa artykuły zamieszczone zostały w 7. tomie monografii (2012 r.). Jeden artykuł wszedł w skład wydanej wówczas książki jubileuszowej pt. *Koncepcje i problemy badawcze geografii* (red. K. Marciniak, K. Sikora, D. Sokołowski, Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2011, ss. 699).

Na naszych spotkaniach wygłoszono łącznie kilkadziesiąt referatów oraz przedstawiono w dyskusji wiele bardzo interesujących poglądów. Treść większości referatów, w postaci artykułów naukowych (116), i głosów dyskusyjnych (313 autoryzowanych tekstów wypowiedzi) opublikowano w ośmiu monografiach tematycznych (patrz tabela na końcu

tekstu). W dwóch tomach, z przyczyn technicznych, nie zamieszczono dyskusji.

Ostatnie (dziesiąte) kolokwium zaplanowano na rok 2014 w Łodzi (Spała). Miało ono podsumować dotychczasowy nasz dorobek i zająć się przedyskutowaniem nowych ujęć teoretyczno-metodologicznych i przedmiotowych, jakie pojawiają się w geografii na przełomie XX i XXI w. Kolokwium to nie odbyło się, podobnie jak w roku 2013, z powodu zbyt małej liczby zgłoszonych uczestników. W tej sytuacji organizatorzy postanowili zakończyć cykl spotkań i podsumować go w postaci prezentowanego tomu, w którym znalazło się 11 artykułów osób zgłaszających chęć wygłoszenia referatów i wzięcia udziału w spotkaniu.

Osiągnięcia merytoryczne naszych spotkań wydają się znacznie bogatsze niż efekty organizacyjne, czego dobitnym wyrazem jest opublikowanie dziwięciu tomów monografii liczących łącznie ponad 1200 stron tekstu, w których zaprezentowano poglądy naukowe wielu geografów. Pełen wykaz tytułów monografii, ich danych bibliograficznych i zawartych w nich artykułów zawiera tabela na końcu tekstu. Dorobek poznawczy w sposób bardzo ogólny i subiektywny mogę ocenić w sposób następujący:

1) artykuły stanowią w większości opracowania oryginalne pod względem problemowym, a także metodologicznym. Problematyka w nich poruszana, podejmowana jest po raz pierwszy w polskiej powojennej literaturze geograficznej,

2) wiele z głosów dyskusyjnych prezentuje nowatorskie poglądy i koncepcje, niekiedy przedstawiane na forum publicznym po raz pierwszy. Te oryginalne myśli są warte dalszego rozwinięcia w postaci większych opracowań,

3) niewątpliwym sukcesem kolokwiów była względna regularność ich odbywania, publikacja kolejnych tomów monografii naukowych oraz rejestracja prowadzonej dyskusji, która dzięki zapisowi i opublikowaniu, obok artykułów, weszła trwale do dorobku polskiej geografii,

4) w trakcie kolokwiów przeprowadzono pogłębioną dyskusję nad niektórymi podstawowymi kategoriami geograficznymi, takimi jak środowisko, środowisko geograficzne, przestrzeń, region, krajobraz, miejsce, a także czas. Ich znaczenia odczytano w świetle zmieniających się paradygmatów badawczych w nauce oraz z perspektywy współczesnego dorobku badań geograficznych,

5) spośród problemów podejmowanych w dyskusji, poza refleksją nad fundamentalnymi pojęciami, trzy inne wydają się szczególnie ważne, a mianowicie: człowiek w badaniach geograficznych, gdzie zwrócono uwagę na rolę człowieka jako podmiotu poznającego i zarazem przedmiotu badania oraz wynikające z tego tytułu problemy dla procesu badawczego i jego wyników, relacje między geografiami a innymi dyscyplinami naukowymi – rozpatrywano te relacje dwustronnie, z punktu widzenia wkładu innych dyscyplin w rozwój badań geograficznych oraz roli i znaczenia ba-

dań geograficznych w procesie poznania innych nauk, a także problem wpływu konferencji w Rydzynie na dalszy rozwój geografii,

6) ponadto omawiano znaczenie badań geograficznych w wyjaśnianiu przemian współczesnego świata oraz zastanawiano się nad aktualnymi ujęciami badawczymi naszej dyscypliny.

Podsumowując ten dorobek, wydaje się, że kolokwia spełniły dobrze trzy spośród czterech celów ogólnych, tzn.:

- umożliwiły uczestnikom głębszą refleksję nad fundamentalnymi pojęciami geograficznymi i pewną ich rekonstrukcję w świetle aktualnych poglądów panujących w naszej dyscyplinie oraz nad opisywaną przez te pojęcia naturą rzeczywistości badanej,

- pozwoliły na przeprowadzenie dyskusji i wymianę poglądów nad problemami aktualnie nurtującymi współczesną geografję, zwłaszcza nad problemami tzw. jedności geografii oraz jej pluralistycznymi podstawami teoretyczno-metodologicznymi,

- uświadomiły relacje między naszą dyscypliną a innymi naukami, w kontekście związków teoretyczno-metodologicznych oraz problemów i pól badawczych,

- w stosunkowo najmniejszym stopniu udało się osiągnąć uświadomienie wpływu badań geograficznych i geografów na kształtowanie rzeczywistości, pomimo faktu, iż problem ten przewijał się na każdym niemal spotkaniu, przy okazji omawiania prawie wszystkich tematów.

Za nasze niepowodzenia uważam:

- po pierwsze nawet nie to, że w kolokwiach brało udział niewiele osób, ponieważ taka była formuła spotkań, ale fakt że w większości były to ciągle te same osoby, wśród których udział młodych geografów był bardzo skromny,

- po drugie, że osiągnięcia lub porażki naszego kolokwium znalazły słaby oddźwięk w środowisku, co wyraziło się chociażby tym, że nie podjęto żadnej szerszej dyskusji nad poruszonymi na kolokwiach tematami w czasopismach geograficznych,

- po trzecie nasze monografie, w zdecydowanej większości, nie doczekały się recenzji i polemik w czasopismach geograficznych, zwłaszcza w „Przeglądzie Geograficznym”,

- po czwarte nie udało się nam również namówić do dyskusji większej liczby kolegów reprezentujących geografję fizyczną, co niewątpliwie zubożyło merytorycznie dyskusję i cały dorobek kolokwiów.

Generalnie ze smutkiem należy skonstatować, że problematyka teoretyczno-metodologiczna budzi nadal bardzo słabe zainteresowanie wśród geografów młodego i średniego pokolenia, co może źle wróżyć dalszemu rozwojowi dyscypliny, która i tak już od kilkadziesiąt lat „rozmywa się” w innych naukach.

Konsekwencją braku dopływu nowych, zwłaszcza młodych geografów, było wyczerpanie się formuły spotkań i rezygnacja z dalszej ich organizacji.

Wykaz artykułów, które ukazały się w tomach z cyklu
„Podstawowe idee i koncepcje w geografii”

Tom	Tytuł monografii naukowej, rok i miejsce wydania, liczba artykułów i wypowiedzi	Autor i tytuł artykułu
1	2	3
1.	Geografia jako nauka o przestrzeni, środowisku i krajobrazie, ŁTN, Łódź 2005, ss. 227, 10 art., 56 wyp.	<p>Z. Chojnicki, <i>Problematyka metodologiczna przedmiotu geografii</i>;</p> <p>A. Lisowski, <i>Geografia jako nauka chorologiczna</i>;</p> <p>S. Liszewski, <i>Przestrzeń turystyczna w ujęciu podmiotowym. Przyczynek do dyskusji o przestrzeń w geografii</i>;</p> <p>D. Jędrzejczyk, <i>Antropocentryczny wymiar przestrzeni</i>;</p> <p>W. Wilczyński, <i>Ewolucja poglądów geograficznych na środowisko</i>;</p> <p>K. Rembowska, <i>Środowisko człowieka – nowe perspektywy badawcze</i>;</p> <p>M. Degórski, <i>Środowisko przyrodnicze a środowisko geograficzne</i>;</p> <p>Z. Rykiel, M. Pirvelli, <i>Przestrzeń a środowisko w geografii – ujęcie krytyczne</i>;</p> <p>M. Pietrzak, <i>Ewolucja poglądów geograficznych na krajobraz</i>;</p> <p>K. Ostaszewska, <i>Krajobraz – środowisko geograficzne – środowisko przyrodnicze</i>;</p>
2.	Człowiek w badaniach geograficznych, Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2006, ss. 275, 15 art., 37 wyp.	<p>W. Maik, <i>Problematyka człowieka w geografii w świetle tradycji i rozwoju myśli</i>;</p> <p>K. Rembowska, <i>Człowiek w geograficznych obrazach świata. Próba rekonstrukcji</i>;</p> <p>D. Jędrzejczyk, <i>Status ontologiczny człowieka we współczesnej myśli geograficznej</i>;</p> <p>A. Suliborski, <i>Człowiek w geograficznych teoriach funkcjonalno-strukturalnych</i>;</p> <p>W. Wilczyński, <i>Koncepcje człowieka w geografii francuskiej okresu klasycznego w świetle nauki współczesnej</i>;</p> <p>B. Lisocka-Jaegermann, <i>Podmiotowość człowieka w geograficznych badaniach nad rozwojem</i>;</p> <p>K. Ostaszewska, <i>Miejsce człowieka w naturze – rekonstrukcja obrazu człowieka w geografii fizycznej</i>;</p> <p>M. Degórski, <i>Środowisko – człowiek versus człowiek – środowisko. Dylematy czy ewolucja behawioralnych postaw społecznych</i>;</p> <p>J. Wojtanowicz, <i>Co badać w geografii?</i>;</p> <p>J. Łapiński, <i>Człowiek a przestrzeń społeczna – główne determinanty</i>;</p> <p>M. Madurowicz, <i>Tożsamość homo localis w geografii człowieka</i>;</p> <p>E. Puchnarewicz, <i>Człowiek w przestrzeni kulturowej świata islamu. Wybrane aspekty</i>;</p>

1	2	3
		<p>W. Retkiewicz, <i>Człowiek w cybergeografii</i>; J. Rodzoś, <i>Krajobraz kulturowy miasta jako przedmiot badań geograficznych</i>; I. Łęcka, <i>Schematy poznawcze a geograficzne badania nad zdrowiem i chorobą</i>;</p>
3.	<p>Geografia a przemiany współczesnego świata, Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2007, ss. 316, 21 art., 44 wyp.</p>	<p>Z. Chojnicki, <i>Geografia wobec problemów współczesnego świata</i>; W. Maik, <i>Geografia, a współczesność w świetle tradycji myśli geograficznej</i>; A. Lisowski, <i>Przedmiot badań, funkcje i tożsamość geografii na początku XXI w.</i>; W. Wilczyński, <i>Uwagi na temat przemian współczesnego świata w świetle koncepcji geograficznego biegu dziejów i jedności geografii</i>; J. Parysek, <i>Współczesne funkcje geografii</i>; M. Degórski, <i>Rola geografii w poznaniu, interpretacji i predykcji interakcji człowiek – środowisko</i>; A. Ciołkosz, <i>Nowe narzędzia i metody badawcze w geografii oraz ich rola w rejestracji i wyjaśnianiu zjawisk i zmian w skali globalnej</i>; F. Plit, <i>O zasadach biologizacji geografii i geografizacji biologii</i>; I. Łęcka, <i>Globalizacja w badaniach geograficznych</i>; T. Stryjakiewicz, <i>Konsekwencje globalizacji w skali regionalnej i lokalnej jako przedmiot badań geografii ekonomicznej</i>; B. Lisocka-Jaegermann, <i>Geografia wobec problemów Trzeciego Świata</i>; D. Jędrzejczyk, <i>Geografia jako nauka humanistyczna</i>; K. Rembowska, <i>Kulturowy zwrot w geografii</i>; M. Czepczyński, <i>Podejścia badawcze w nowej geografii kultury</i>; J. Wojtanowicz, <i>Prawdy znane i nieznanne – co wiadomo, czego nie wiadomo w geografii</i>; K. Ostaszewska, <i>Antycypacja zasady zrównoważonego rozwoju w dorobku geografii fizycznej XX w.</i>; M. Madurowicz, <i>Szkiełko i wiara w geografii człowieka</i>; M. Czerny, <i>Poszukiwanie nowych kierunków i ujęć badawczych w geografii społeczno-ekonomicznej – przykłady nowych wątków w dyskusji</i>; M. Bachvarov, T. Napierała, <i>Podejście geograficzne a ekonomiczne w kreowaniu i zarządzaniu turystyką regionu</i>; P. Czapliński, <i>Geografia przemysłu w badaniach transformacji struktur przemysłowych w Polsce</i>; E. Klima, <i>Badanie przestrzeni religijnej na gruncie geografii humanistycznej</i>;</p>

1	2	3
4.	<p>Terytorium, region, miejsce – czas i przestrzeń w geografii, Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2008, ss. 230, 13 art., 48 wyp.</p>	<p>D. Jędrzejczyk, <i>Przestrzeń i czas w perspektywie geograficznej</i>;</p> <p>M. Wójcik, <i>Miejsce człowieka na Ziemi – refleksje odnoszące się do geograficznego namysłu nad czasem</i>;</p> <p>K. Rembowska, <i>Człowiek – czas – przestrzeń. Erozja więzi człowieka z Ziemią</i>;</p> <p>M. Degórski, <i>Istota koncepcji regionu fizycznogeograficznego w kontekście redukcjonizmu geografii</i>;</p> <p>K. Ostaszewska, <i>Procedura regionalizacji fizycznogeograficznej, jej zastosowania i ewolucja</i>;</p> <p>B. Bożętka, <i>Kategoria miejsca i wymiar humanistyczny w badaniach nad krajobrazem</i>;</p> <p>W. Retkiewicz, <i>Wybrane koncepcje cyberprzestrzeni w geografii</i>;</p> <p>J. Kotus, <i>Od nostalgicznej „sezamkowej ulicy” po enklawy izolacji, czyli o terytorialnych formach wielkomiejskiego sąsiedztwa</i>;</p> <p>B. Lisocka-Jaegermann, <i>Przestrzeń i miejsce w badaniach nad migracjami transnarodowymi</i>;</p> <p>S. Sala, <i>Wpływ procesów globalizacji na czas i miejsce pracy</i>;</p> <p>D. Piróg, <i>Terytorium, region i miejsce w edukacji geograficznej w kontekście procesu globalizacji</i>;</p> <p>W. Szymalski, <i>Wymiary integracji regionalnej w planowaniu</i>;</p> <p>A. Dobrański, A. Stefaniszyn, <i>O potrzebie zainicjowania współpracy polsko-ukraińskiej w zakresie badań krajobrazu kulturowego Ziemi Czerwieńskiej</i>;</p>
5.	<p>Ujęcia i problemy badawcze we współczesnej geografii, Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2009, ss. 158, 12 art., brak zapisu wyp.</p>	<p>D. Jędrzejczyk, <i>Od scjentyzmu do humanizmu. Geografia w poszukiwaniu nowego paradygmatu</i>;</p> <p>W. Wilczyński, <i>Tradycyjne i nowe poglądy na tożsamość geografii</i>;</p> <p>K. Ostaszewska, <i>Źródła innowacji teoretycznej i problemowej w geografii fizycznej XX wieku</i>;</p> <p>M. Degórski, <i>Interdyscyplinarne badania środowiska szansą rozwoju geografii</i>;</p> <p>K. Rembowska, <i>Paul Vidal de la Blache a współczesne badania lokalności</i>;</p> <p>M. Wójcik, <i>Geografia wsi – stare i nowe koncepcje i problemy badawcze</i>;</p> <p>K. Stachowiak, <i>Rola koncepcji zakorzenienia w geograficznych badaniach nad globalizacją</i>;</p> <p>I. Łęcka, <i>Koncepcje i metody badań w geografii medycznej</i>;</p> <p>P. Czapliński, <i>Wybrane problemy badawcze w geografii przemysłu</i>;</p> <p>L. Mierzejewska, <i>Rozwój aglomeracji a proces planowania przestrzennego</i>;</p> <p>I. Łęcka, <i>Terenowe badania z zakresu geografii regionalnej poza Polską</i>;</p>

1	2	3
		T. Napierała, <i>Problematyka krajowych i zagranicznych badań nad sektorem usług noclegowych w środowisku lokalnym</i> ;
6.	Geografia regionalna – scalenie i synteza wiedzy geograficznej , Wyd. UŁ, Łódź 2011, ss. 218, 12 art., 33 wyp.	D. Jędrzejczyk, <i>Kwestia jedności geografii</i> ; A. Suliborski, <i>Geografia regionalna a jedność geografii</i> ; W. Wilczyński, <i>Koncepcja klasyczna i współczesna postać geografii regionalnej</i> ; M. Wójcik, <i>Koncepcje „nowej” geografii regionalnej</i> ; K. Rembowska, <i>Geografia regionalna jako opowieść</i> ; M. Degórski, <i>Środowisko przyrodnicze jako kreator atraktorów oraz czynnik rozwoju i wzrostu lepkości regionu</i> ; A. Goctowski, <i>Badania nad przyrodniczymi uwarunkowaniami rozmieszczenia ludności i osadnictwa</i> ; E. Kantowicz, S. Kałuski, A. Walewski, <i>Relacje człowiek – środowisko przyrodnicze jako podstawa metodologiczna koncepcji regionalnej</i> ; M. Solarz, <i>Geografia wobec podziału świata na zamożną Północ i ubogie Południe. Sens merytoryczny, kryteria i efekty delimitacji bogactwa i biedy we współczesnym świecie</i> ; I. Łęcka, <i>Badania Bliskiego Wschodu w świetle tradycyjnej i nowej koncepcji geografii regionalnej</i> ; M. Płachta, T. Napierała, <i>Wykorzystanie Internetu w studiach regionalnych</i> ; D. Walkiewicz, <i>Geografia regionalna w ośrodku łódzkim – teoria i praktyka badawcza</i> ;
7.	Związki geografii z innymi naukami , Wyd. Ucz. WSG, Bydgoszcz 2012, ss. 328, art., 20, brak zapisu wyp.	M. Degórski, <i>Geografia jako kreator i sorbent wiedzy – wzajemne powiązania między dyscyplinami naukowymi</i> ; A. Lisowski, <i>Geografia a nauki społeczne</i> ; T. Stryjakiewicz, <i>Związki geografii z historią i ekologią oraz ich ewolucja</i> ; J. Jakóbczyk-Gryszkiewicz, A. Wolaniuk, <i>Współpraca geografii z wybranymi naukami</i> ; D. Jędrzejczyk, <i>Wpływ różnych dziedzin nauki na antypozytywistyczny wymiar geografii</i> ; M. Madurowicz, <i>Spacer geografa po filozoficznym lesie prawdy. Dziuple i prześwity</i> ; K. Stachowiak, A. Bajerski, <i>Związki geografii z innymi dyscyplinami – próba analizy bibliometrycznej</i> ; M. Gutry-Korycka, <i>Związki hydrologii z innymi dyscyplinami naukowymi</i> ; K. Ostaszewska, <i>Redukcjonizm czy triumf teorii systemu? Związki geografii fizycznej i geochemii</i> ;

1	2	3
		<p>W. Stankowski, <i>Współpraca z archeologami na przykładzie badań morfogenezy obszaru neolitycznego stanowiska Kadero koło Chartumu (Sudan)</i>;</p> <p>M. Wójcik, <i>Wpływ nauk społecznych na przemiany teoretyczne geografii wsi</i>;</p> <p>E. Szafrąńska, <i>Geografia społeczna miast i socjologia miasta – wspólnota podejść teoretyczno-metodologicznych i pól badawczych oraz wzajemne inspiracje</i>;</p> <p>W. Maik, <i>Szkoły naukowe w studiach miejskich jako płaszczyzny inspiracji i współpracy międzydyscyplinarnej. Rozważania na przykładzie szkoły chicagowskiej i szkoły kalifornijskiej</i>;</p> <p>P. Tobiasz-Lis, <i>Geograficzny wymiar metod badania przestrzeni miejskiej Kevina Lyncha</i>;</p> <p>E. Klima, <i>W poszukiwaniu powiązań geografii religii z innymi naukami</i>;</p> <p>S. Mordwa, <i>Geografia a inne nauki zajmujące się przestępczością</i>;</p> <p>T. Michalski, <i>Związki geografii medycznej z naukami medycznymi</i>;</p> <p>M. Solarz, <i>Geografia polityczna a nauki o polityce i stosunkach międzynarodowych. Zarys stanu wzajemnych relacji</i>;</p> <p>B. Bożetka, <i>Zjawisko dworu polskiego. Przykład znaczenia związków człowieka z miejscem</i>;</p> <p>B. Sobolewska-Wegrzyn, <i>Geografia rynku pracy i jej związki z innymi naukami</i>;</p>
8.	<p><i>Dorobek polskiej geografii po konferencji w Rydzynie. Ocena krytyczna, Wyd. UŁ, Łódź 2014, ss. 242, 13 art., 95 wyp.</i></p>	<p>A. Rykiel, <i>Społeczno-polityczne uwarunkowania konferencji w Rydzynie</i>;</p> <p>J. Parysek, <i>Trzydzieści lat minęło – czyli co nam zostało po „Rydzynie”</i>;</p> <p>D. Jędrzejczyk, <i>Tradycja i nowatorstwo. Od Osiecznej do Rydzyny</i>;</p> <p>M. Degórski, <i>Co nam zostało z tych paradygmatów, czyli krytyczne spojrzenie na geografę fizyczną w ostatnim 30-leciu w Polsce</i>;</p> <p>M. Wójcik, <i>Geografia wsi w Polsce po konferencji w Rydzynie</i>;</p> <p>M. Czerny, <i>Od geografii regionalnej do geografii rozwoju</i>;</p> <p>A. Boriowczak, <i>Badania ewaluacyjne rozwoju regionalnego jako nowy kierunek badań aplikacyjnych w geografii społeczno-ekonomicznej</i>;</p> <p>P. Tobiasz-Lis, <i>Geografia percepcji. Osiągnięcia, problemy i perspektywy</i>;</p> <p>K. Dmochowska-Dudek, <i>Konflikty społeczno-przestrzenne jako nowy przedmiot badań geografii społecznej</i>;</p>

1	2	3
		<p>W. Retkiewicz, <i>Internet jako nowy przedmiot w badaniach geograficznych</i>; E. Kantowicz, <i>Uwagi po konferencji w Rydzynie</i>; M. Szmytkowska, <i>Po-Rydzynska geografia: gdzie jest i dokąd zmierza</i>; W. Maik, <i>Refleksje dotyczące rozwoju polskiej geografii społeczno-ekonomicznej. Komentarz po trzydziestu latach od konferencji w Rydzynie</i>;</p>
9.	<p><i>Nowe i stare perspektywy oraz ujęcia w geografii na przełomie XX i XXI wieku, Wyd. UŁ, Łódź 2016, ss. 11 art., brak zapisu wyp.</i></p>	<p>Andrzej Suliborski, <i>Geneza kolokwium, jego organizacja i efekty poznawcze</i>; Wiesław Maik, <i>Dziesięć lat kolokwium teoretyczno-metodologicznego – refleksje współorganizatora</i>; Marek Degórski, <i>Geografia jako dyscyplina naukowa uprawiana w Polsce. Jej stan i perspektywy</i>; Florian Plit, <i>Dezintegracja polskiej geografii. Wizja subiektywna</i>; Danuta Piróg, <i>Studia na kierunku geografia z perspektywy absolwentów wkraczających na rynek pracy: propozycja metodologiczna i wyniki badań</i>; Wiesław Maik, <i>Jaka jesteś i dokąd zmierzasz geografio człowieka</i>; A. Suliborski, <i>Koncepcja strukturalno-funkcjonalna w geografii człowieka</i>; M. Wójcik, <i>Koncepcja „przedstawień przestrzennych” (spatial representations) w geografii człowieka</i>; B. Lisocka-Jaegermann, <i>Geografia wobec krytycznej teorii społecznej: doświadczenia i perspektywy</i>; P. Tobiasz-Lis, <i>Problem dysproporcji przestrzennych w badaniach geograficznych</i>; K. Dmochowska-Dudek, <i>Fotogrametria bliskiego zasięgu – nowe możliwości dla badań w geografii osadnictwa</i>.</p>

Opracowanie: W. Maik, A. Suliborski.